

авторам економно, але максимально експресивно показати складні суспільно-політичні явища та власні комунікативні наміри в межах однієї гібридної лексеми.

Отже, відантропонімна контамінація в сучасному українському дискурсі постає як високопродуктивна дериваційна модель. Вона синтезує структурну компактність із максимальною концентрацією оцінної, сатиричної та вольової прагматики, миттєво реагуючи на виклики часу та відображаючи живу динаміку розвитку української мови.

Література

1. Колоїз Ж. В. Неузуальне словотворення: монографія. Кривий Ріг: НПП Астерікс, 2015. 156 с.
2. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації. 2022–2024. Словник. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2025. 112 с.
3. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації. 2017–2021. Словник / ред. А. Нелюба. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2022. 124 с.
4. Редько Є. Словотвірна контамінація в сучасних інноваційних процесах. ХХ–ХХІ ст.: жанрово-стильові й лінгвістичні метаморфози в українській мові і літературі / ред. А. Архангельська. Olomouc, 2016. С. 205–229.

Зореслава Шевчук
(*м. Кам'янець-Подільський*)

ФЕМІНІТИВИ ЯК МАРКЕРИ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН У СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ІРИНИ ВІЛЬДЕ)

У сучасному українському мовознавстві особливу увагу привертає проблема функціонування фемінитивів як одного з найбільш динамічних і дискусійних елементів лексичної системи мови. Їх активне поширення та закріплення в різних стилях мовлення свідчить про глибокі процеси оновлення мовної норми, переосмислення традиційних підходів до найменування осіб і розширення виражальних можливостей української мови. Сучасні дослідження поглиблюють це розуміння, оскільки «фемінитиви в сучасному медіапросторі виконують не лише номінативну, а й ідеологічну функцію, репрезентуючи нові соціальні ролі жінки» [5, с. 50]. Особливого значення окреслена проблема набуває у зв'язку з підвищеною увагою до питань гендерної рівності та точності номінації, що стають важливими складниками сучасного комунікативного простору.

Активізація вживання назв осіб жіночої статі за професією, соціальним статусом чи видом діяльності пов'язана не лише з внутрішньомовними процесами, зокрема розвитком словотвірних моделей і тенденцією до системності, а й із суттєвими соціокультурними змінами, що відбуваються в українському суспільстві. Зростання ролі жінок у різних сферах суспільного життя, трансформація уявлень про гендерні ролі та посилення уваги до репрезентації жінки в публічному дискурсі сприяють утвердженню фемінитивів як невід'ємного елементу сучасного мовлення.

У зв'язку з цим фемінітиви дедалі частіше розглядають не лише як мовне явище, а й як маркер трансформації гендерних ролей, інструмент соціальної видимості та засіб репрезентації нових моделей соціальної взаємодії, що відображають актуальні суспільні процеси та цінності.

Проблему фемінітивів активно досліджують сучасні українські мовознавці, серед яких – М. Вінтонів, Л. Масенко, О. Сербенська, Л. Ставицька, О. Тараненко та ін. Так, Л. Масенко наголошує, що «розвиток фемінітивів є закономірним етапом еволюції української мови, зумовленим змінами в суспільному житті» [3, с. 45]. Схожу думку висловлює О. Сербенська, яка підкреслює, що «використання фемінітивів відображає не лише мовну норму, а й рівень культурної свідомості суспільства» [4, с. 112]. Водночас М. Вінтонів зауважує, що «активне входження фемінітивів у мовлення свідчить про розширення соціальних ролей жінки та її участі в публічному житті» [2, с. 78]. У цьому ж руслі О. Тараненко підкреслює, що «активізація фемінітивів є одним із виявів демократизації мовної норми та її наближення до реальних потреб суспільства» [6, с. 10]. Отже, у сучасній лінгвістиці фемінітиви розглядають як комплексне явище, що поєднує мовний і соціокультурний аспекти.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення функціонування фемінітивів у художньому дискурсі, де вони виконують не лише номінативну, а й стилістичну, експресивну та ідеологічну функції. Особливо показовими в цьому аспекті є тексти Ірини Вільде, у яких відображено різні моделі жіночої поведінки, соціальні ролі та психологічні стани. **Метою розвідки** є аналіз фемінітивів як маркерів соціокультурних змін у художньому дискурсі на матеріалі творів Ірини Вільде.

Творчість Ірини Вільде характеризується глибоким психологізмом і увагою до внутрішнього світу жінки. У її текстах фемінітиви функціують органічно, відображаючи як традиційні, так і нові соціальні ролі. Наприклад, у романі «Сестри Річинські» натрапляємо на таке висловлювання: *Вона була доброю **господинею** і вправною **управителькою** дому* [1, с. 112]. У цьому контексті лексеми *господиня* та *управителька* виконують функцію соціальної ідентифікації, підкреслюючи роль жінки як активного суб'єкта родинного й господарського життя. Водночас уживання фемінітива *управителька* свідчить про розширення традиційних уявлень про жіночі обов'язки.

Інший приклад демонструє прагнення героїні до професійної самореалізації: *Вона хотіла стати **вчителькою**, щоб мати власну долю* [1, с. 87]. У цьому випадку фемінітив *вчителька* не лише позначає назву професії, а й відображає соціокультурний зсув – перехід жінки від суто домашньої ролі до активної участі в суспільному житті. Отже, мовна одиниця набуває додаткового смислового навантаження, стаючи символом емансипації.

Важливу роль відіграють фемінітиви і під час створення психологічного портрета персонажів. Зокрема, у текстовому фрагменті *Молода **пані** почувалася чужою серед цих людей* [1, с. 54] лексема *пані* виконує не лише номінативну, а й стилістичну функцію, вказуючи на соціальний статус героїні та її внутрішній стан. У цьому випадку фемінітив допомагає передати відчуження та соціальну дистанцію.

Аналіз художнього матеріалу засвідчує, що фемінітиви у творчості Ірини Вільде часто поєднуються з характеристиками, які підкреслюють трансформацію гендерних ролей. Наприклад: *Вона була не просто дружиною, а сильною жінкою* [1, с. 203]. У цьому висловлюванні фемінітив *дружина* доповнюється якісною характеристикою, що акцентує зміну традиційного уявлення про жіночу роль. Жінка постає не як пасивний об'єкт, а як активний суб'єкт із власною позицією. До того ж простежуємо градаційне розширення значення лексем *дружина* (більш обмежена соціальна роль) – *жінка* (значення розширюється в контексті).

Узагальнюючи, варто зауважити, що «фемінітиви відображають не лише мовні процеси, а й глибинні зміни в соціальній структурі суспільства» [5, с. 52], що повною мірою підтверджується аналізованим матеріалом.

Отже, аналіз текстів Ірини Вільде дає підстави стверджувати, що фемінітиви виконують у художньому дискурсі низку функцій: номінативну, соціально-репрезентативну, стилістичну та експресивну. Вони відображають процеси еволюції суспільної свідомості та формування нових моделей жіночої ідентичності. У цьому контексті фемінітиви є важливим інструментом мовної репрезентації соціокультурних змін.

Фемінітиви в сучасному українському художньому дискурсі є не лише засобом найменування, а й важливим індикатором трансформації суспільних цінностей. У творчості Ірини Вільде вони органічно вплетені у структуру тексту, підсилюючи його змістову й емоційну насиченість. Подальше дослідження цього явища сприятиме глибшому розумінню взаємозв'язку мови й суспільства, а також ролі мовних засобів у формуванні культурної ідентичності.

Література

1. Вільде І. Сестри Річинські: роман. Київ: Дніпро, 1985. 542 с.
2. Вінтонів М. О. Фемінітиви в сучасному українському мовному середовищі. *Українська мова*. 2023. № 2. С. 75–85.
3. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 160 с.
4. Сербенська О. А. Культура усного мовлення: практикум. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
5. Навальна М. І. Фемінітиви в сучасному українському медіадискурсі: функції та тенденції розвитку. *Мовознавство*. 2021. № 4. С. 48–57.
6. Тараненко О. О. Актуальні тенденції розвитку лексики сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Українська мова*. 2020. № 1. С. 3–15.